

TEISINIS VIEŠO KŪRINIŲ PASKELBIMO ĮGYVENDINIMAS

Emilija Gutauskaitė

E. paštas: emgutauskaite@stud.mruni.eu
Mykolo Romerio universitetas

Santrauka. Straipsnyje siekiama atskleisti autorių sukurtų muzikos kūrinių viešo paskelbimo ypatumus analizuojant teorinius aspektus, susijusią teismų praktiką ir atskleidžiant konkretų Lietuvoje įvykusį atvejį. Pirmame skyriuje pateikiama viešumo samprata, taip pat paaiškinama, kad atlikėjų ir autorių turtinių teisių grupės skiriasi. Straipsnyje aptariamas atlikėjų turtinių teisių reguliavimas ir asmeninių neturtinių atlikėjų teisių apsauga, nagrinėjamas įtvirtinimo nacionalinės teisės aktuose klausimas. Straipsnyje gvildenami kai kurie viešo paskelbimo praktiniai aspektai, pateikiami Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimai. Konkrečiai gilinamasi į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimus, kaip teismas atriboja kūrinio viešo atlikimo ir kūrinio atgaminimo sąvokas. Aptariami Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimai apie tai, kad tiek viešo atlikimo teisė, tiek viešo paskelbimo teisė yra išimtinė ir savaimė turtinė. Trečiame skyriuje nagrinėjamas dainų autorių teisių įgyvendinimo klausimas – Lietuvos Respublikoje vykusio „Didžiojo Šeimos gynimo maršo“ atvejis, kuris atskleidžia dainų autorių teisių į jų kūrybą probleminius aspektus. Tiriama, ar autoriams priklauso teisė į atlyginimą nepriklausomai nuo to, ar renginys mokamas, ar nemokamas.

Reikšminiai žodžiai: viešasis paskelbimas, išimtinės autorių teisės, autoriaus turtinės teisės, asmeninės neturtinės autoriaus teisės, autorinis atlyginimas, kolektyvinis administravimas.

Įvadas

Šiuo metu po Lietuvoje pagarsėjusio įvykio apie viešą paskelbimą reikia kalbėti vis daugiau. Viešo paskelbimo sąvoka yra įtvirtinta Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme. Viešo paskelbimo apibrėžimas taip pat yra pateiktas Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo. Apie viešą paskelbimą kalbėjo ir profesorius Vytautas Mizaras. Jo teigimu, dėl viešo paskelbimo visuomenės narių grupė, kuriai skirtas kūrinio skelbimas, visai neprivalo būti toje pačioje vietoje¹. Su šiuo Vytauto Mizaro teiginiu galima sutikti ir juo remtis kalbant apie viešą paskelbimą. Kalbant apie atlikėjų teises paminėtina, kad jos yra turtinės ir neturtinės. Lietuvoje atlikėjų turtinės teisės išskiriamos į išimtinės turtinės teisės ir teisę į atlyginimą. Šios teisės yra įtvirtintos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme. Asmeninės neturtinės atlikėjų teisės taip pat įtvirtintos minėtame įstatyme. Neturtinės teisės pripažįstamos tik pačiam atlikėjui ir yra neperduodamos bei nepaveldimos.

Tai, kad viešas paskelbimas yra svarbus, parodo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys. Šio teismo nutartyse labai aiškiai ir suprantamai išaiškintas viešo atlikimo, viešo paskelbimo atribojimas nuo kitų turtinių teisių. Taigi darytina išvada, kad kiekvienas šių teisių naudotojas turi gauti autoriaus ar jo įgalioto asmens sutikimą, o kiekvienas dainų autorius turi teisę į autorinį atlyginimą. Tai patvirtino 2021 metais Lietuvoje vykusio „Didžiojo Šeimos gynimo maršo“ įvykiai, kurie parodė, kad, norint renginiuose viešai naudoti kūrinį, būtina su asociacija sudaryti sutartį dėl viešo kūrinio naudojimo. Šiuo straipsniu siekiama atskleisti autorių sukurtų muzikos kūrinių viešo paskelbimo ypatumus analizuojant teorinius ir praktinius aspektus. Straipsnio objektas yra viešo paskelbimo teisės sąvokos įgyvendinimo analizė ir turtinių ir asmeninių neturtinių teisių į atlikimą atlikėjams paskirstymas. Straipsnyje labiau atskleistas atlikėjų turtinių teisių reguliavimas. Taip yra todėl, kad asmeninės neturtinės atlikėjų teisės neturi tiesioginės įtakos atlikėjų turtiniam statusui. O viešas paskelbimas atsiskleidžia analizuojant kai kuriuos teorinius šios sampratos aspektus, susijusią Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką ir atvejo analizei pasirinkus Lietuvoje vykusio „Didžiojo Šeimos gynimo maršo“ atvejį. Šis renginys Lietuvoje sulaukė labai didelio atgarsio. Po renginio

¹ Vytautas Mizaras, *Autorių teisė. I tomas* (Vilnius: Justitia, 2009), 393.

buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl galimai pažeistų autorių teisių. Vėliau byla pateko į Vilniaus miesto apylinkės teismą ir teismas išaiškino, „kad autoriams priklauso teisė į atlyginimą nepriklausomai nuo, to ar renginys yra mokamas, ar nemokamas“². Taip pat teismas pasisakė, kad į renginio sąvoką įeina mitingai ir maršai³. Šis išaiškinimas turės įtakos ateityje Lietuvoje vykstantiems renginiams. Tai, kad tiriamo renginio problema kelia daug diskusijų, parodo ir Lietuvos Respublikos Seime įregistruotas Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo projektas⁴, kuriuo siekiama keisti esamą atlikėjų turtinių teisių reguliavimą.

Todėl Lietuvos Respublikos Seimui įregistruoto projekto kontekste būtina išanalizuoti, ar toks įregistruotas projektas neprieštarauja Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos⁵ (toliau – Berno konvencija) nuostatomis.

Tyrimo *tikslas* yra išanalizuoti, ar nustatytas teisės viešai skelbti kūrinis reguliavimas ir praktinio įgyvendinimo sąlygos yra atitinkamos veiksmingai autorių teisių apsaugai užtikrinti.

Siekiant paminėto tyrimo tikslo keliami šie *uždaviniai*:

1. Aptarti viešo paskelbimo sampratą nagrinėjant nacionalinį ir Europos Sąjungos įstatymų reglamentavimą, taip pat aptarti autorių turtinių ir asmeninių neturtinių teisių įgyvendinimą.

2. Įvertinti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo aktualią praktiką autorių turtinių teisių atžvilgiu.

3. Išanalizuoti Lietuvoje vykusio „Didžiojo Šeimos gynimo maršo“ atvejį ištiriant renginyje viešo kūrinių naudojimo teisėtumą.

Tyrimo tikslui pasiekti buvo pasitelkti keli socialinių mokslų tyrimams būdingi *metodai*: dokumentų analizės, teismo praktikos analizės, sisteminis, lyginamasis.

² „Teismas patenkino LATGA ieškinį dėl neteisėto kūrinių naudojimo Didžiojo Šeimų gynimo maršo renginiuose“, latga.lt, žiūrėta 2022 m. vasario 27 d., <https://www.latga.lt/teismas-patenkino-latga-ieskini-del-neteiseto-kuriniu-naudojimo-didziojo-seimu-gynimo-marso-renginiuose/>.

³ *Ibid.*

⁴ „P. Gražulis siūlo leisti nemokamai ir be autorių žinios groti kūrinius per mitingus“, diena.lt, žiūrėta 2022 m. vasario 28 d., <https://m.diena.lt/naujienos/lietuva/politika/p-grazulis-siulo-leisti-nemokamai-ir-be-autoriu-zinios-groti-kurinius-mitingus-1055097>.

⁵ „Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos“, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2022 m. kovo 20 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.19846>.

1. Viešumo samprata

Viešas paskelbimas yra viena iš turtinių savarankiškų autoriaus teisių. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymą, kad apibrėžtų ir apsaugotų viešo paskelbimo autorių turėtojų teises⁶. Pagal Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymą viešas paskelbimas apibrėžiamas kaip kūrinio viešas perdavimas pasitelkus įrangą ar kitas priemones, įskaitant jo padarymą viešai prieinamu tokiomis būdais, kad kiekvienas visuomenės narys jį galėtų laisvai pasiekti individualiai pasirinktu laiku ir pasirinktoje vietoje⁷. Šią sąvoką taip pat apibrėžia ir 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo 3 straipsnio 1 dalis⁸. Taigi, ši teisė apima ir atlikimą gyvai, ir tokį atlikimą, kuriam pasitelkiamas atlikimo įrašas ar kitos techninės priemonės. Tokios pačios nuomonės laikosi ir profesorius Vytautas Mizaras. Jis teigia, kad dėl viešo paskelbimo visuomenės narių grupė, kuriai skirtas kūrinio skelbimas, visai neprivalo būti toje pačioje vietoje⁹. Viešumui pasiekti užtenka to, kad visuomenės nariai turi galimybę pasiekti kūrinį individualiai pasirinktoje vietoje¹⁰. Taigi, viešas paskelbimas autorių turtinėms teisėms yra labai svarbus.

1.1. Atlikėjų turtinių teisių reguliavimas

Atlikėjų ir autorių teisių grupių teisinis reguliavimas skiriasi, nors jos artimos viena kitai, bet jų painioti negalima. Apie atlikėjų teises galima pasakyti tai, kad jos Lietuvoje nebuvo įtvirtintos iki tol, kol įsigaliojo 1964 metų Civilinio kodekso 1994 metų redakcijos įsigaliojimo¹¹. Tiksliai

⁶ „Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2022 m. sausio 11 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.81676/asr>.

⁷ *Ibid.*

⁸ „Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB 2001 m. gegužės 22 d. dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo“, EUR-Lex, žiūrėta 2022 m. sausio 11 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32001L0029>.

⁹ Mizaras, *supra note*, 1.

¹⁰ Mizaras, *supra note*, 1.

¹¹ „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“ 1964, Nr. 19-138; 1994, Nr. 44-805, Lietuvos Respublikos Seimas, žiūrėta 2022 m. sausio 24 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.20466/TAIS_32070.

priėmus Lietuvos Respublikos civilinio kodekso pakeitimus, šio kodekso 560 straipsnyje atlikėjams buvo nurodytos išimtinio pobūdžio turtinės teisės. O priėmus Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymą atlikėjams buvo suteikta išimtinės turtinės teisės (tai šio įstatymo 53 straipsnio 1 dalyje) ir teisė į atlyginimą numatyta (šio įstatymo 53 straipsnio 4 ir 5 dalyse bei 55 straipsnio 1 dalyje)¹². Taigi, išimtinių turtinių teisių leidimas ar uždraudimas atlikėjui naudotis, kartu ir numatant galimybę turtines teises perleisti, yra viena iš atlikimo ekonominės naudos vaikymosi kultūrinėje veikloje mechanizmu¹³. Taip yra todėl, kad asmenys, kurie nori pasinaudoti atlikimu, būtinai turi „sudaryti su atlikėju arba jam atstovaujančiu asmeniu sutartį, kurioje paprastai už suteiktą leidimą naudotis atlikimu ar perleista turtine teise teisių vartotojas įsipareigoja sumokėti atlyginimą“¹⁴. O „atsižvelgiant į silpnesnę atlikėjų padėtį derėjimesi su žinomais, labai profesionaliais leidėjais, atlikėjams yra suteikiama teisė į atlyginimą“¹⁵. Šių teisių atlikėjai niekam negali perleisti ar atsisakyti, taip pat šios teisės turi užtikrinti, kad atlikėjai gaus pajamų net jei perleistų išimtinės teises kitiems asmenims. Palyginus atlikėjų ir autorių teises šiuo aspektu galima pastebėti, kad autorių teisės yra ir išimtinės turtinės (tai nustato Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 15 straipsnio 1 dalis), ir teisė į atlyginimą, kuri numatyta (šio nurodyto įstatymo 11 straipsnio 4 dalyje, 16 straipsnio 3 dalyje)¹⁶. Taigi, galima pastebėti, kad šiuo požiūriu tarp atlikėjų turtinių teisių ir autorių turtinių teisių didelio skirtumo nėra.

Tačiau atlikėjų išimtinių turtinių teisių apimtis priklauso nuo to, kad atlikimas gali būti neįrašytas, taip pat įtaką daro ir įrašo pobūdis. O autorių teisėje autorius turi išimtinės turtinės teisės į kūrinį, tačiau šių teisių mastas nekinta atsižvelgiant į kūrinio įrašymą į kokią laikmeną¹⁷. Tai tokia ypatybė, kuri skiria atlikėjų ir autorių išimtinės turtinės teises. Taigi, apibreziant plačiau, atlikėjų teisių atveju „autorių teisių ir gretutinių teisių (įstatymo 53 straipsnio 1 dalies 1 punkte) numatyta, kad atlikėjas turi teisę leisti ar uždrausti transliuoti, retransliuoti ir kitaip viešai skelbti neįrašytą

¹² „Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 6.

¹³ Ramūnas Birštonas, Nijolė Janina Matulevičienė ir Jūratė Usonienė, „Atlikėjų turtinių teisių teisinio reglamentavimo problemos Lietuvoje“, *Jurisprudencija* 18, 3 (2011): 996, <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/588>.

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ *Ibid.*, 995.

¹⁶ „Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *op. cit.*

¹⁷ Birštonas, *op. cit.*, 13: 999.

atlikimą, išskyrus atvejus, kai pats toks kaip atlikimas yra radijo ar televizijos laida. Tuo tarpu atlikėjas neturi išimtinės teisės transliuoti, retransliuoti ar kitaip viešai skelbti atlikimo įrašą¹⁸.

1.2. Asmeninių neturtinių atlikėjų teisių apsauga

Asmeninės neturtinės atlikėjų teisės, kaip ir atlikėjų turtinės teisės, Lietuvoje pirmą kartą buvo įtvirtintos 1994 metais, kai įsigaliojo 1964 metų Civilinio kodekso pakeitimų ir papildymų įstatymas. Šiuo metu asmeninės neturtinės atlikėjų teisės įtvirtintos Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 52 straipsnyje¹⁹. Šios teisės yra neturtinio / neekonominio pobūdžio. Jos pripažįstamos tiktai pačiam atlikėjui ir yra neperduodamos bei nepaveldimos. Atlikėjų neturtinės teisės yra neatsiejamos nuo jų pačių asmenybės. Plačiau sakant šios teisės yra neatsiejamos nuo atlikėjo vardo, reputacijos, garbės. Tai teisė į atlikėjo vardą, teisė į atlikimo neliečiamybę. Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 49 straipsnio 2 dalis numato atlikėjų asmeninių neturtinių teisių saugojimą net po jų mirties²⁰. Taigi, Lietuvoje atlikėjų asmeninės neturtinės teisės saugomos neterminuotai.

2. Teisės viešai skelbti kūrinis praktinis įgyvendinimas

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išnagrinėjęs bylą, kurios tam tikru aspektu susijusios su dainų viešu paskelbimu. Bet tiesa yra tokia, kad daug bylų nepasiekia Lietuvos Aukščiausiojo Teismo instancijos, nes šis teismas atsisako priimti kasacinį skundą todėl, kad kasacinis skundas neatitinka jam keliamų reikalavimų. Bet iš išnagrinėtų Lietuvos Aukščiausiojo Teismo bylų galima susidaryti bendrą vaizdą apie dainų viešą paskelbimą.

Lietuvos teismuose buvo iškeltas probleminis klausimas – kaip atskirti kūrinio viešo atlikimo ir atgaminimo sąvokas. Lietuvos Aukščiausiasis teismas 2009 metais byloje Nr. 3K-3-347/2009²¹ pasisakė dėl šių sąvokų

¹⁸ „Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 6.

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ *Ibid.*

²¹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-347/2009“, ETEISMAI, žiūrėta 2022 m. vasario 22 d., <https://eteismai.lt/byla/>

atskyrimo. Teismas nurodė, kad kūrinio atgaminimas skiriasi nuo viešo kūrinio paskelbimo tuo, kad kūrinio atgaminimo rezultatas yra laikina ar nuolatinė kūrinio kopija (Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 2 straipsnio 1 dalis, 15 straipsnio 1 dalies 1 punktas)²². Tačiau reikia pabrėžti, kad kaip viešo paskelbimo kūriniui, taip ir kūrinio atgaminimui turi būti gautas autorių teisių turėtojo sutikimas.

Šioje byloje šalys buvo sudariusios licencinę sutartį dėl teisės viešai atlikti muzikinius kūrinius, kuriems taikoma autorių teisė ir kuriuos autorių teisių kolektyvinio administravimo asociacija „administruoja pagal sutartis, sudarytas su atitinkamomis užsienio šalių autorių teisių kolektyvinio administravimo organizacijomis“²³. „Šalys taip pat sudarė licencinę sutartį dėl teisės viešai atlikti muzikinius kūrinius koncertinėms organizacijoms, atlikėjams ir panašiai.“²⁴ O ieškovui pranešus apie kūrinių naudojimo nutraukimą, licencinės sutartys buvo nutrauktos. Tačiau ginčas kilo dėl to, kad ieškovas manė, jog „atsakovas ieškovo sumokėtus pinigus įgijo be teisinio pagrindo. Grūto parke buvo grojami muzikos kūriniai, viešai buvo leidžiamos liaudies dainos, tarybinių filmų garso takeliai bei kiti muzikos kūriniai, o anot ieškovo viešai neatlikus kūrinio, atsakovas neturėjo teisės į atlyginimą“²⁵. Šioje situacijoje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodė, kad teisė atgaminti yra autoriaus turtinė teisė (pagal Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 1 punktą). Be to, „intelektinės nuosavybės teisėje galioja išimtinių teisių savarankiškumo principas“²⁶. „Pagal šį principą, kiekviena išimtinė intelektinės nuosavybės teisė yra savarankiška bei gali būti įgyvendinta atskirai. Vienas iš turtinių intelektinės nuosavybės teisių įgyvendinimo būdų yra atlyginimo gavimas už turtinių teisių naudojimą. Taigi kiekviena atskira turtinė intelektinės nuosavybės teisė sukuria teisę gauti atlyginimą už jos panaudojimą, nepaisant kitų panašių teisių buvimo. Teismas pažymėjo, kad vienos intelektinės nuosavybės teisės nepaneigia kitų teisių buvimo.“²⁷ „Taigi, jei konkrečiu atveju asmuo naudojasi autorių teisių, bei

110921753284352/3K-3-347/2009.

²² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-347/2009“, *supra note*, 21.

²³ *Ibid.*

²⁴ *Ibid.*

²⁵ *Ibid.*

²⁶ *Ibid.*

²⁷ *Ibid.*

gretutinių teisių objektais, jis turi mokėti už visus naudojamus objektus.“²⁸ Šiuo atveju autorių teisių kolektyvinio administravimo asociacija „rinko įmokas už kitomis subjektinėmis teisėmis nepaneigtų autorių teisių, todėl savo kompetencijos nepažeidė“. Be to teismas pasisakė, kad „sudarytos sutarties pagrindu kasatorius įgijo teisę naudoti neribotą kūrinų reper-tuarą“²⁹. „Leidimas buvo visiems administruojamiems kūriniams. Šalys susitarė dėl bendros kainos neribotam kūrinių sąrašui, dėl to dalies kainos išskirti ir gražinti nėra teisinio pagrindo“³⁰. „Visi pinigai yra gauti pagal nenuginčytą sutartį ir, esant neapibrėžtai licencijai, negali būti vertinami kaip gauti be pagrindo (CK 6.237 straipsnis)“³¹. „Esant sudarytai tokiai sutarčiai aplinkybė, kad kai kurie atsakovo viešai atliekami kūriniai yra nebesaugomi, nesudaro pagrindo atskirti bei sumažinti sutartimi sutartą mokėtiną sumą“³². Teisėjų kolegija padarė išvadą, kad šie ieškovo išsakyti argumentai teisiškai nepagrįsti.

Kitoje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo byloje buvo spręstas klausimas „dėl teisės normų, kurios reglamentuoja atsakomybę už muzikos kūrinių, priskirtų prie autorių teisių objektų, naudojimą, nesudarius sutarties su autoriais ar jų teisių perėmėjais, aiškinimo bei taikymo“³³. Pasitvirtino faktas, kad UAB „Masada“, t. y. „atsakovė, neturėdama autorių leidimo, naudojo kūrinius, tas, kad atsakovė 2012 m. nepageidavo sudaryti sutarties su asociacija LATGA“³⁴. Teismas nagrinėtoje byloje „pažymėjo, kad viešbučių atliekamas signalo išplatinimas viešbučių kambariuose gyvenantiems klientams per televizorius, nepaisant gaunamo signalo transliavimo technikos, yra viešas paskelbimas“³⁵. Taip pat teismas nurodė, kad savaime aplinkybė, jog bylą nagrinėję pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai konkrečiu atveju muzikos kūrinių transliacijas ir retransliacijas per televizijos kanalus kvalifikavo kaip atlikimą, bet ne kaip paskelbimą,

²⁸ *Ibid.*

²⁹ *Ibid.*

³⁰ *Ibid.*

³¹ „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Šeštoji knyga. Prievolių teisė“, Infolex, žiūrėta 2022 m. vasario 22 d., <https://www.infolex.lt/teise/Default.aspx?id=7&i-tem=doc&AktoId=12755>.

³² *Ibid.*

³³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-534-916/2015“, ETEISMAI, žiūrėta 2022 m. vasario 24 d., <https://eteismai.lt/byla/69970917275018/3K-3-534-916/2015>.

³⁴ *Ibid.*

³⁵ *Ibid.*

neturi esminės reikšmės sprendžiant kilusį ginčą³⁶. Vien dėl to, kad „tiek viešo atlikimo teisė, tiek viešo paskelbimo teisė yra išimtinė, ir kiekvienas naudotojas turi gauti autoriaus arba jo įgalioto asmens sutikimą“³⁷. O „kolektyvinio teisių administravimo subjektas (LATGA) turi teisę administruoti tiek viešo atlikimo, tiek viešo paskelbimo teises“³⁸ ir tai nurodo Autorių teisių ir gretutinių teisių 65 straipsnio 2 dalies 1 ir 2 punktai³⁹.

3. Autorių teisių įgyvendinimas: Lietuvos atvejo analizė

Lietuvos Respublikoje veikia dvi organizacijos – Lietuvos gretutinių teisių asociacija (toliau – AGATA) ir Lietuvos autorių teisių kolektyvinio administravimo asociacija (toliau – LATGA). Šios organizacijos išduoda viešo atlikimo licencijas tam, kas nori viešai naudoti dainą, taip pat renka ir paskirsto šių asociacijų nariams autorinę atlyginimą. AGATA ir LATGA taip pat prižiūri autorių teises stebėdami viešus pasirodymus ir pareiškia ieškinius galimiems pažeidėjams.

Dainų viešo paskelbimo pažeidimai Lietuvoje buvo išvelgti neseniai plačiai nuskambėjusiam renginyje „Didysis Šeimos gynimo maršas“. Portale „Delfi.lt“ rašyta, kad šio renginio metu daug Lietuvos atlikėjų uždraudė groti savo dainas⁴⁰. Be to, visos dainos renginio metu skambėjo nelegaliai, nes renginio organizatoriai nebuvo sudarę sutarčių su asociacijomis AGATA ir LATGA⁴¹. Taigi LATGA kaip ieškovė kreipėsi į Vilniaus miesto apylinkės teismą dėl neteisėto muzikos kūrinių panaudojimo. Kaip nurodoma oficialiame LATGA puslapyje, teisme jiems pavyko įrodyti, kad autoriams priklauso teisė į atlyginimą nepriklausomai nuo to, ar renginys yra mokamas, ar nemokamas⁴². Pačios LATGA teigimu, teismas pažymėjo

³⁶ *Ibid.*

³⁷ *Ibid.*

³⁸ *Ibid.*

³⁹ „Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 6.

⁴⁰ „Didžiojo Šeimos gynimo maršo“ organizatoriai draudimų nepaiso: renginio metu neteisėtai skamba lietuvių autorių dainos“, Delfi.lt, žiūrėta 2022 m. vasario 27 d., <https://www.delfi.lt/veidai/zmones/didziojo-seimos-gynimo-marso-organizatoriai-draudimu-nepaiso-renginio-metu-neteisetai-skamba-lietuviu-autoriu-dainos.d?id=87202391>.

⁴¹ *Ibid.*

⁴² „Teismas patenkino LATGA ieškinį dėl neteisėto kūrinių naudojimo Didžiojo Šeimų gynimo maršo renginiuose“, *supra note*, 2.

ir tai, kad renginio sąvoka yra labai plati ir apima mitingus, maršus, dėl to nepanaikina teisės į autorinį atlyginimą⁴³. Remiantis teismo išaiškinimu galima įžvelgti tai, kad viešo kūrinio skelbimo reguliavimas yra veiksmingas siekiant užtikrinti autorių teisių apsaugą.

Po Vilniaus miesto apylinkės teismo sprendimo dėl neteisėto kūrinių naudojimo „Didžiojo Šeimų gynimo maršo“ renginiuose buvo išsakyta įvairių nuomonių. Portale „Diena.lt“ rašyta, kad Lietuvos Respublikos Seimo narys tokiu teismo sprendimu buvo nepatenkintas ir teismo sprendimą vertino neigiamai, todėl Seime įregistravo Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo projektą⁴⁴. Straipsnio autorė nepritaria tokiai pasiūlytai įstatymo pataisai. Manytina, kad kiekvienas dainų kūrėjas, atlikėjas turi teisę ir laisvę laisvai rinktis nori ar nenori, kad jo kūryba skambėtų įvairiuose renginiuose. Taip pat teigtina, kad toks Lietuvos Respublikos Seime įregistruotas projektas neatitinka Berno konvencijos nuostatų. Šios konvencijos 3 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad norint viešai skelbti kūrinių būtinas autoriaus sutikimas⁴⁵. Ne veltui autorių turtinės teisės yra gerbtinos, saugomos ir už jas autoriai gauna autorinį atlyginimą.

Išvados

Viešas paskelbimas kaip samprata yra įtvirtinta teisės aktuose nacionaliniu ir Europos Sąjungos lygiu įvairiomis formuluotėmis, kurias išplečia teismai. Nacionaliniuose įstatymuose nustatyta, kad viešas paskelbimas yra taip pat atlikėjų turtinė teisė. O turtinės autorių teisės yra ir išimtinės turtinės teisės. Be to, galima pastebėti, kad autoriai turi ir neturtines teises, kurios apima teisę į atlikėjo vardą, atlikimo neliečiamybę.

Įvertinus Lietuvos Aukščiausiojo Teismo aktualią praktiką konstatuotina, kad teismas argumentuotai išaiškino, kad viešas atlikimas ir atgaminimas yra turtinės teisės. O kiekviena atskira turtinė intelektinės nuosavybės teisė sukuria teisę gauti atlyginimą už jos panaudojimą, nepaisant kitų panašių teisių buvimo. Be to, teismas tiksliai argumentavo, kad viešo atlikimo ir viešo paskelbimo teisės yra išimtinės, o kiekvienas naudotojas turi gauti autoriaus ar jo įgalioto asmens sutikimą.

⁴³ *Ibid.*

⁴⁴ „P. Gražulis siūlo leisti nemokamai ir be autorių žinios groti kūrinius per mitingus“, *supra note*, 4.

⁴⁵ „Berni konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos“, *supra note*, 5.

Lietuvoje vykusio „Didžiojo Šeimos gynimo maršo“ atvejo analizė atskleidė, kad norint renginiuose viešai naudoti kūrinį reikia su asociacija sudaryti sutartį dėl viešo kūrinių naudojimo. Taip dainų autoriai nelieka nuskriausti ir už savo kūrybą, turtines teises gauna autorinį atlyginimą.

LEGAL IMPLEMENTATION OF THE PUBLICATION OF WORKS

Emilija Gutauskaitė

Mykolas Romeris University, Lithuania

Abstract. The aim of this article is to reveal the peculiarities of the public announcement of musical works created by authors, analyzing the theoretical aspects, related case law, and revealing a specific case that has taken place in Lithuania. The first chapter presents the concept of publicity. It is also explained that the groups of performers' and authors' property rights are different. This article deals with the regulation of performers' property rights and the protection of the personal rights of non-performers, as well as the issue of entrenchment in national legislation, whilst examining some of the practical aspects of public announcement. The explanations of the Supreme Court of Lithuania are presented. In particular, the explanations of the Supreme Court of Lithuania delineate how the court delimits the concepts of public performance of a work and reproduction of a work. Furthermore, the explanations of the Supreme Court of Lithuania that both the right of public performance and the right of public announcement are exclusive and in themselves property are considered. The third chapter deals with the implementation of song copyright by studying the case of the "Great Family Defense March" in the Republic of Lithuania, which reveals problematic aspects of song authors' rights to their work, such as whether authors are entitled to remuneration regardless of whether the event is paid or free.

Keywords: public announcement, exclusive copyright, authors' property rights, personal non-property copyright, royalties, collective administration.